

Universell utforming, antidiskriminering og standardisering

Sosial- og helsedirektoratet
Deltasenteret

Haakon Aspelund

Deltasenteret

- Statens kompetansesenter for deltakelse og tilgjengelighet
- Avdeling i Sosial- og helsedirektoratet
- 9 stillinger
- Arbeider på alle sektorer og livsarenaer

- Nedbygging av funksjonshemmende barrierer !
- Universell utforming !

Tema:

- Bakgrunn – de gode grunnene
- Universell utforming og tilgjengelighet
- Antidiskriminering
- Standardisering

Funksjonshemming - før:

- fokus på egenskaper ved personen
- funksjonshemmet i alle situasjoner, uavhengig av omgivelsene
- personen måtte 'oppgraderes' ved hjelp av kompensierende tiltak
- diagnosen hadde stor betydning

Funksjonshemming - i dag:

Opplevelse i møte med samfunnsskapt barrierer

- avvik mellom samfunnets krav og den enkeltes yteevne
- reduseres ved å senke kravene til yteevne
- er situasjonsavhengig.
- knyttes til utforming av samfunnet.

Terminologi:

Person med nedsatt funksjonsevne er en person som presterer lavere enn en tenkt normal på et område

Funksjonshemming er opplevelse av å ikke mestre

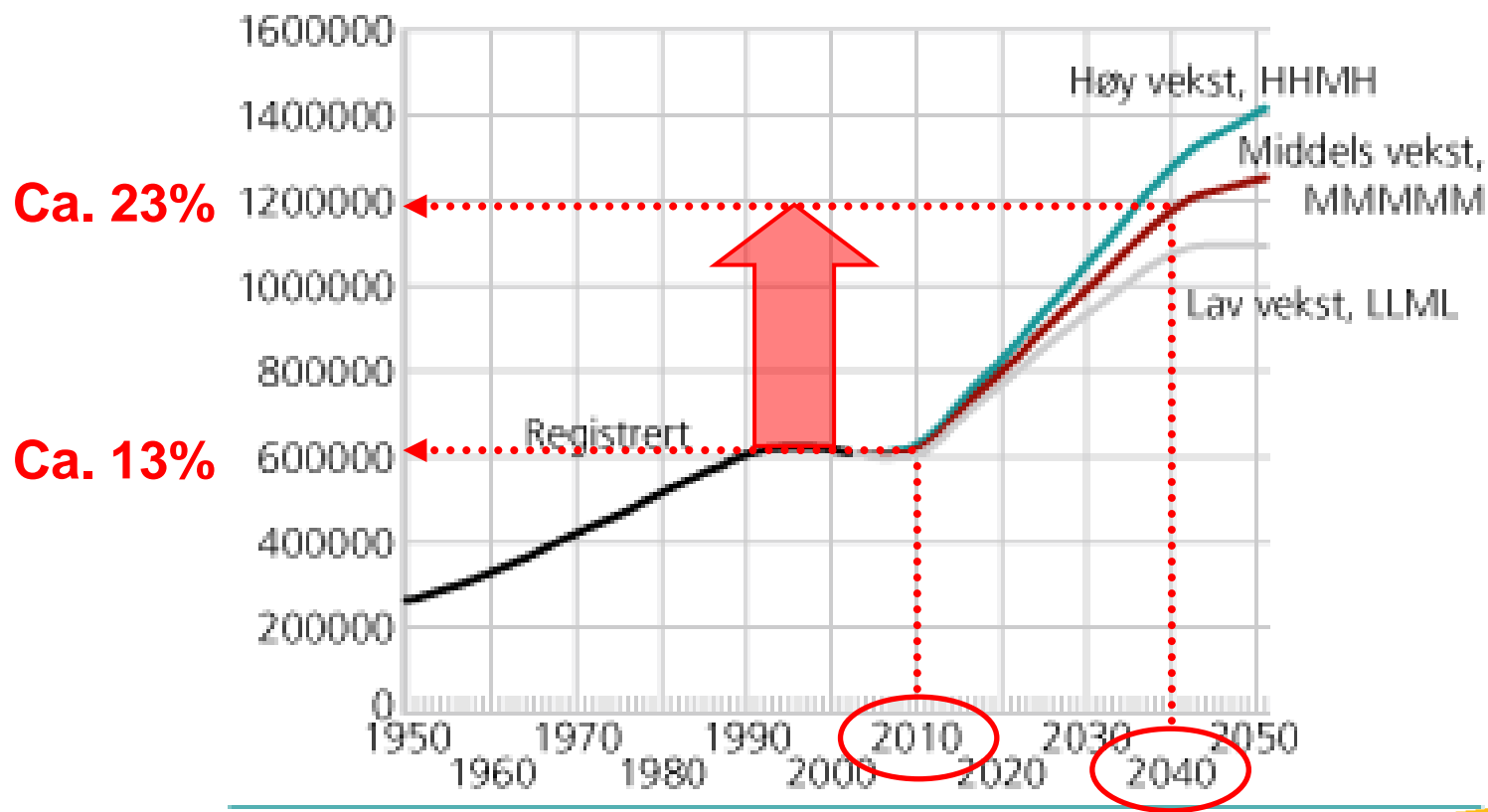
Funksjonshemmet er den som i situasjoner opplever funksjonshemming (alle?)

Hvor mange opplever funksjonshemming?

- I EU og Norge regner vi med at ca. 15 % av innbyggerne i arbeidsfør alder (16 - 64 år) opplever funksjonshemming.
- Totalt kan vi kanskje regne med ca. 25 %

Demografi

Antall personer 67 år og over. Registrert 1950-2002 og
framskrevet 2003-2050

Utfordring:

Vi kan ikke lage "særløsninger" for 25% av befolkningen

- Flest mulig må inkluderes i standardløsningene
- Variasjonen i funksjonsnivå er stort
- Gjennomsnittsløsninger er ikke gode nok

- og da snakker vi om:
Universell utforming

Universell utforming

Universell utforming er utforming av produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming.

(MD Temarapport: UU Begrepsavklaring)

Universell utforming

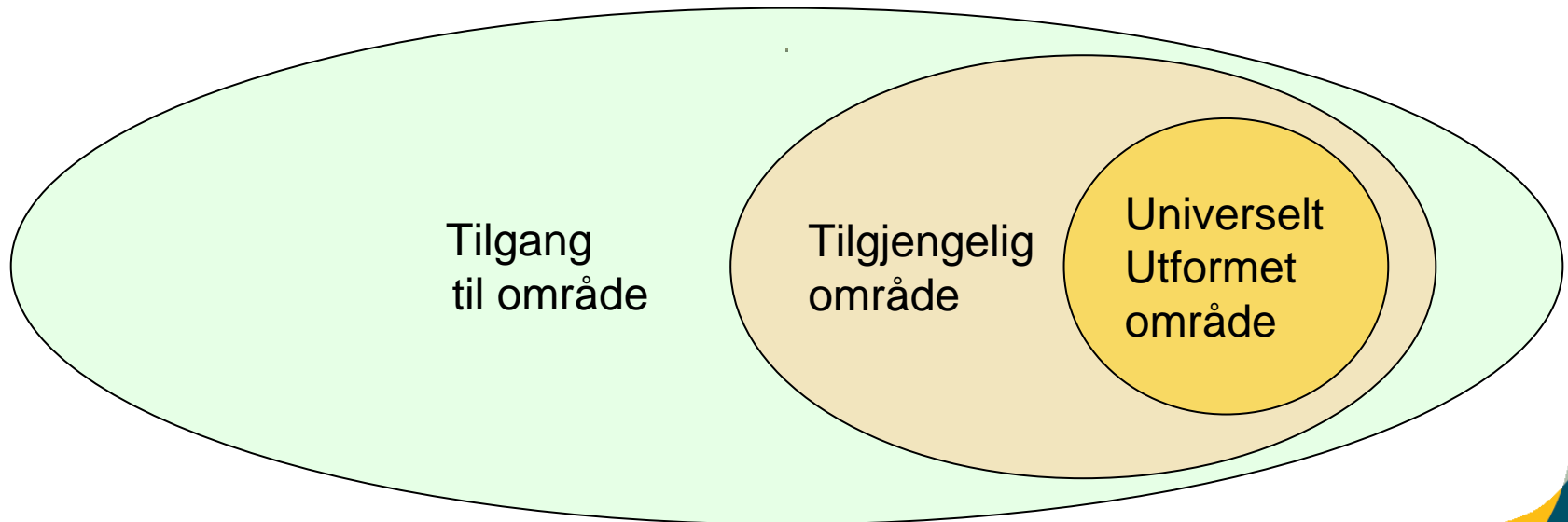
- betyr at produkter, byggverk og uteområder som er i **alminnelig bruk**, skal utformes på en slik måte at alle mennesker skal kunne bruke dem på en **likestilt måte** så langt det er mulig uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler.

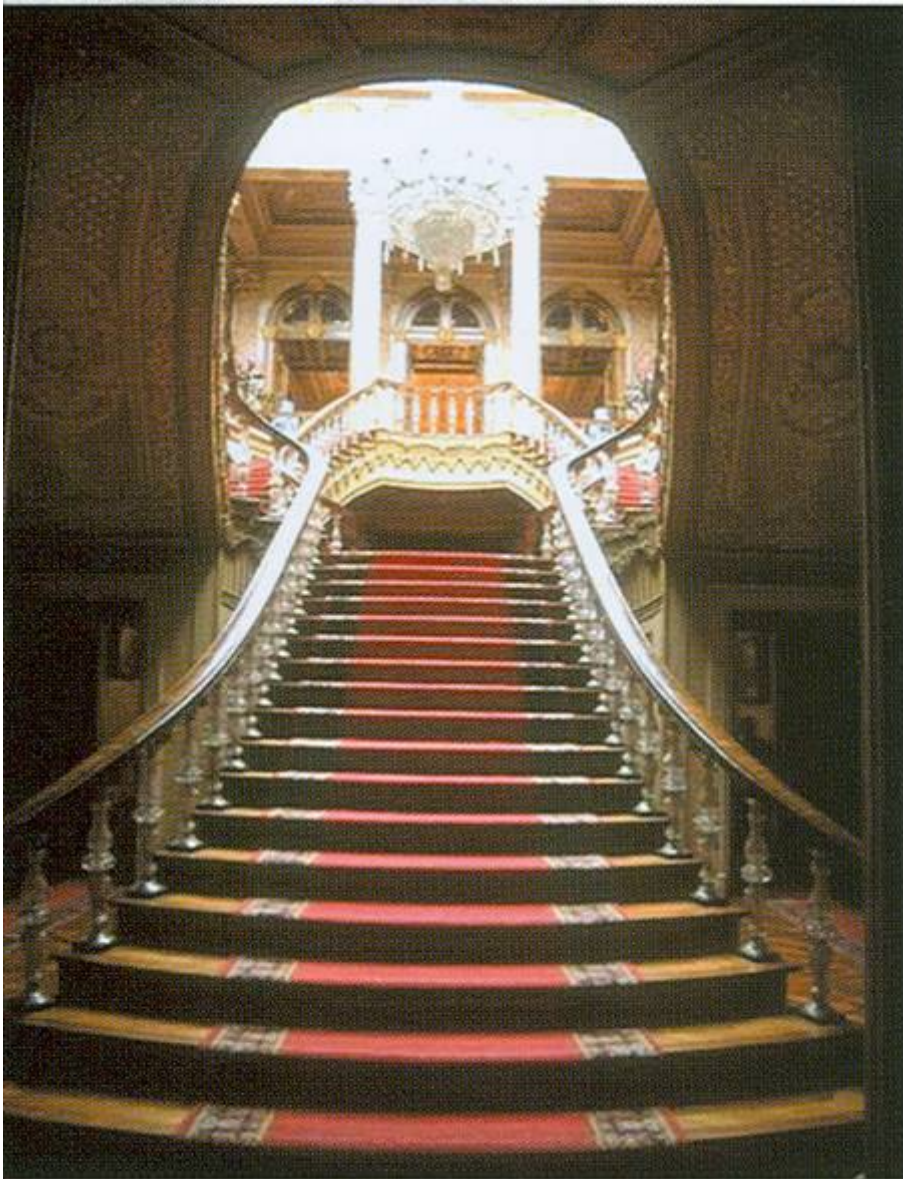
(Regjeringens handlingsplan for UU)

Tilgang / Tilgjengelig / UU

Kan betraktes hierarkisk:

Tilgang -> Tilgjengelig-> Universelt utformet

Tilgang:

Ingen armer, ingen kake

Tilgjengelig:
Egen løsning for deg

Universelt utformet: Sammen med de andre

UU kontra tilgjengelighet:

- UU sikrer tilgjengelighet for "alle" i samme eller **likeverdige** løsning(er)
- Tilgjengelige løsninger vil ofte være **særløsninger** rettet mot grupper
- Tilgjengelige løsninger vil normalt være i tillegg til en hovedløsning
- **Likeverdige** tilgjengelige løsninger kan inngå i en universelt utformet løsning.

Demokrati, fra bruker til borger

- Startet i USA med borgerrettigheter for fargede
- Overført til andre typer diskriminering
- ADA vedtatt i 1990
- Samme type tenking i Europa: UK DDA 1995
- EU: Amsterdamtraktaten i 1999

EU-føringer:

- Direktiv om offentlig anskaffelse
- Direktiv om flypassasjerers rettigheter
- Direktiv om maritim transport
- Busdirektivet
- Direktiv om lik behandling i arbeidslivet
- Europakommisjonens meddelelse (2000):
Mot et Europa uten barrierer for mennesker
med funksjonsnedsettelse.
- Riga-erklæringen (2006): eInclusion

Ny anti-diskrimineringslov:

- Offentlige og private virksomheter
- Aktiviteter rettet mot allmennheten skal være universelt utformet.
- Gjeldende fra 2009? (+ Tidsfrister = 2011?)
- Overgangsordninger for transport, bygninger og IKT

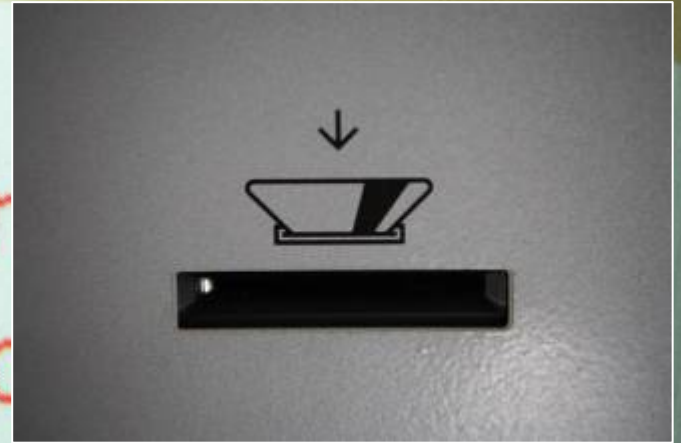
Utfordringer:

- UU som juridisk begrep – hvordan overholde loven?
- Hva er godt nok?
- Hva med dispensasjoner?
- Hvordan spesifisere universell utforming ?

Tekniske standarder :

Målbare egenskaper ved produkter og tjenester.

- Fysiske egenskaper
- Servicenivå
- Kompatibilitet (NB: UU og hjelpemidler)

ETSI ES 300 767

Prosesstandarder:

Sikre prosess / prosedyre

- Involvere parter
- Sikre hensyn
- Riktig rekkefølge
- Spesifisere metoder

Alle sektorer og livsarenaer:

Bygninger / uteområder

Transport

Private og offentlige tjenester

Reiseliv

Kultur

IKT

Skole og arbeidsliv egen sektorlovgiving?

Arbeid på gang:

FAD etablerer prosjekt for å kartlegge og evt. etablere relevante standarder på IKT-området.

Målsetting:

- relevante standarder på plass i 2010
- håndheve loven fra 2011.

Takk for oppmerksomheten !

Haakon Aspelund
rådgiver Deltasenteret

Internett: www.shdir.no/deltasenteret

E-post: haa@shdir.no

Telefon: 24 16 35 59